

4. Hamretskyi, I. (2006), "Harmonisation of the information society in the light of modern educational concepts", *Ridna shkola*, no. 3, pp. 8-10.
5. "On Scientific and Scientific Technical Activities : Law of Ukraine of December 13, 1991", *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 1992, no. 12, art. 165.
6. "On Information" : Law of Ukraine of October 2, 1992, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 1992, no. 48, art. 650.
7. "On Information and Analytical Centre" : Order of the President of Ukraine of April 12, 2014, *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2014, no. 33, art. 878.
8. Vinarik, L.S., Bersutskiy, Ya.G., Shchedrin, A.N. et al. (2003), *Informatsionnaya kultura v sovremennom obshchestve : ucheb. posobie* [Information culture in modern society : teaching aid], DIZHP, Donetsk, Ukraine.
9. Basv, V.V. (2003), "Understanding the new paradigm of e-government at the local level", *Zbirnyk naukovykh prats UADU pry Prezidentovi Ukrainy* [Collection of scientific works of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine], Vyd-vo UADU, Kyiv, Ukraine, iss. 1, pp. 151 -158.
10. Perov, D. and Kiryan, V. (2013), "Strategy of information society development in Ukraine", *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 8, pp. 67-71.
11. Molodtsov, O.V. (2005), "Information society – vector of development of the Ukrainian state", *Statystyka Ukrainy*, no. 1, pp. 69-73.
12. "On the Concept of National Informatization Program" : Law of Ukraine of February 4, 1998, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 1998, no. 27-28, art. 182.
13. Onishchenko, O. (2012), "Information and legal space : problems of formation, development, analysis of positive and negative impacts on the aense of justice of society and the individual", *Viche*, no. 17, pp. 20-23.
14. "On recommendations of parliamentary hearings on the development of information society in Ukraine" : Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of December 1, 2005, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2006, no. 15, art. 131.
15. "On State Forecasting and Elaboration of Ukraine's Economic and Social Development Programs" : Law of Ukraine of March 23, 2000, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2000, no. 25, art. 195.
16. Proskurina, O. (2006), "Political and legal aspects of the development of information society in Ukraine", *Politychni menedzhment*, no. 3, pp. 62-68.

УДК 347.918.1/2

**ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Сулима А.А., студентка

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна
sulimaann@gmail.com*

Досліджено природу проваджень у справах про оскарження рішень третейських судів України, проаналізовано нормативну базу, яка регулює відносини з оскарження рішень третейських судів, виявлено основні теоретичні та практичні проблеми, які виникають у процесі оскарження.

Ключові слова: провадження, стадія, третейський суд, оскарження, підсудність, судочинство.

**ПРОИЗВОДСТВО ПО ДЕЛАМ ОБ ОСПАРИВАНИИ РЕШЕНИЙ ТРЕТЕЙСКИХ СУДОВ:
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ**

Сулима А.А.

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, ул. Владимирская, 60, г. Киев, Украина
sulimaann@gmail.com*

Исследована природа производства по делам об оспаривании решений третейских судов Украины, проанализирована законодательная база, которая регулирует отношения по оспариванию решений третейских судов, выявлены основные теоретические и практические проблемы, возникающие в процессе оспаривания.

Ключевые слова: производство, стадия, третейский суд, оспаривание, подсудность, судопроизводство.

**PROCEEDINGS IN CASES OF APPEALS OF ARBITRATION DECISIONS:
TOPICAL THEORETICAL AND PRACTICAL ISSUES**

Sulyma A.A.

*Taras Shevchenko Kyiv national university, str. Volodymyrivska, 60, Kyiv, Ukraine
sulimaann@gmail.com*

Today, Section VII-1 of Civil Procedure Code of Ukraine distinguishes proceedings in cases of appeals of arbitration decisions and proceedings in cases of issuance of a writ of execution to enforce the arbitration courts decisions, which enables the parties to fully protect their rights and interests, if they are violated. This section is a direct correlation between the civil proceedings and arbitration. Proceedings in cases of appeals of arbitration decisions and proceedings in cases of issuance of a writ of execution to enforce the arbitration courts decisions are independent institutes of civil proceedings and act on par with the affairs of action or special proceedings, since shares many features with them.

In the article author looks into the nature of proceedings in cases of appeals of arbitration decisions of Ukraine, analyzes the regulatory framework that governs the relationship of appeal against arbitration decisions, identifies the major theoretical and practical problems arising in the appeal. Also, the article deals with the issue of the beginnings of arbitration, its historical development and formation in Ukraine. Special attention is paid to the definition of the institute of proceedings in cases of appeals of arbitration decisions, its place in civil proceedings. Emphasized the discussion on definitions of civil procedure and civil proceedings, according to researchers investigated this issue and given the analysis and separation of these concepts. Also concluded that the proceedings in cases of appeals of arbitration decisions is the arbitration stage.

The conclusion is given about the critical need for further research and legislative developments in the field of state control over the activities of arbitration, because existing laws today, explanations and generalizations that are issued by the Supreme Court and the High Court Specialized in civil and criminal cases, unfortunately, do not have sufficient basis for proper, legitimate and effective functioning of arbitration and, consequently, greatly complicates the activity of state courts, which have to correct these arbitration deficiencies.

Key words: arbitration, civil jurisdiction, proceeding, phase, appeal, court, legislation.

На сьогодні все більшого розвитку набувають альтернативні (позасудові) способи вирішення спору. Одним із таких способів є звернення до третейського суду. Беззаперечно, третейське судочинство має багатовікову історію, воно поширене в більшості країн світу та є ознакою розвиненого демократичного суспільства. Проте в Україні діяльність третейських судів є дискусійною та викликає багато суперечностей, які повинні бути врегульовані, враховуючи обраний Україною курс на інтеграцію до європейської спільноти.

Актуальність досліджуваної теми зумовлюється стрімким зростанням кількості звернень до третейських судів із метою врегулювання спору, проте через недосконале законодавче регулювання замість полегшення діяльності державних судів з'являється велика кількість проваджень з оскарження рішень третейських судів, що значно ускладнює процес захисту порушених прав осіб.

На жаль, варто відмітити, що ця проблематика не має нині достатньої наукової розробленості. Окремими питаннями третейського розгляду справ займалися такі вітчизняні й іноземні науковці, як Ю. Притика, А. Волкова, О. Скворцов, Л. Винокурова, С. Лур'є, Р. Каллістратов та інші, проте їх науковий інтерес переважно зосереджувався на загальних питаннях третейського судочинства, його основних принципах і положеннях. Власне державному контролю за рішеннями третейських судів присвячено праці таких науковців, як Р. Лемик, С. Сенік, Ю. Білоусов, С. Юлдашев, Г. Осокіна та ін.

Водночас питання, пов'язані із самою природою проваджень у справах про оскарження рішень третейських судів, залишилися поза увагою науковців. Це зумовлює наш інтерес до визначення місця провадження в справах про оскарження рішень третейських судів у цивільному судочинстві, його основних ознак і характеристик. Для досягнення цієї мети було проведено аналіз законодавчої й наукової бази стосовно оскарження рішень третейських судів, виявлено основні теоретичні проблеми

провадження в справах з оскарження рішень третейських судів у цивільному судочинстві й запропоновано висновки щодо цього питання.

Переходячи до основної частини дослідження, щоб комплексно зрозуміти концепцію провадження в справах про оскарження рішень третейських судів, необхідно звернутися до історичних витоків третейського судочинства та його взаємозв'язків із цивільним процесом.

Третейське судочинство – явище досить давнє, воно з'являється на самому початку формування будь-якого суспільства, адже слугує одним із дієвих способів врегулювання спорів між людьми. Проте на той час мова йшла про посередництво третьої (незацікавленої) сторони у вирішенні конфлікту між двома іншими сторонами. Як самостійний альтернативний спосіб вирішення спору третейський розгляд почав фігурувати в часи відокремлення судової влади від адміністрації, тому посередники, до цього часу поєднуючи функцію судочинства зі здійсненням управління суспільством, виконували роль публічних органів, а також були творцями нових норм, які не існували ні в звичаях, ні в актах державної влади [5, с. 278].

Наявність третейського судочинства є ознакою розвиненої системи урегулювання спорів, тому воно існує в багатьох країнах, у тому числі в Україні. 11.05.2004 р. було прийнято Закон України «Про третейські суди», який є чинним і на сьогодні з певними змінами та доповненнями [2, с. 1]. Цей закон регулює порядок утворення й діяльності третейських судів в Україні та встановлює вимоги щодо третейського розгляду з метою захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних і юридичних осіб [2, с. 1; 3].

Діяльність третейських судів взаємопов'язана з діяльністю всієї судової системи держави, отже, регулювання повинно здійснюватися системно й комплексно. Передусім це пов'язано з попередженням можливих порушень чи зловживань під час здійснення третейського судочинства. З огляду на необхідність попередження можливих порушень із метою забезпечення ефективності третейського судочинства було внесено зміни до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) та закріплено порядок оскарження рішень третейських судів, адже на практиці інколи виникають ситуації, коли третейські суди фактично не вирішують спори, а в обхід передбачених законом процедур задовольняють певні суб'єктивні інтереси, при цьому порушуються права третіх осіб і держави. [4, с. 3]. Хоча може здаватися, що ця проблема стосується системи судочинства лише опосередковано, практика свідчить про інше, оскільки зловживання третейських судів мають масовий і системний характер, тому нормативне закріплення в цивільному процесуальному законодавстві шляхів оскарження рішень третейських судів є дуже важливим кроком на шляху забезпечення права осіб на захист їхніх порушених прав та інтересів.

Значним кроком у зближенні цивільного процесу та третейського розгляду став Закон України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо оскарження рішення третейського суду та видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду» від 03.02.2011 р., за яким ЦПК України було доповнено розділом VII-1 «Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів та про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів» [1, с. 177]. Цей розділ забезпечує певний взаємозв'язок між державними та третейськими судами, що дає змогу особам комплексно захищати свої права й інтереси, встановлюючи вичерпний перелік підстав для звернення до державного суду із заявою про скасування рішення третейського суду та процедуру розгляду такої заяви. Проте на практиці виникає низка проблем, які стосуються питань підсудності й інстанційності оскарження рішень третейських судів, що зумовлено відсильним характером більшості існуючих законодавчих норм.

Характеризуючи природу й місце цього провадження в структурі цивільного судочинства, варто зазначити, що деякі науковці виступають проти виділення оскарження рішень третейських судів в окреме провадження, зазначаючи при цьому, що оспорювання відбувається в позовному порядку (хоча й заявою сторони), а видача виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду – у наказному [11, с. 71]. Натомість інші науковці дотримуються позиції, що провадження з оскарження рішень третейських судів є новим видом, що має свої характерні особливості [12, с. 209].

Для правильного вирішення цього питання передусім потрібно визначитися з поняттям «вид провадження».

Вважаємо за необхідне спочатку відзначити наукову дискусію щодо ототожнення деякими вченими понять видів цивільного судочинства та видів провадження в цивільному процесі. Так, О. Логінов та

О. Штефан у підручнику за їх редакцією зазначають: «Необхідно розрізняти види цивільного судочинства. ЦПК України встановлює такі основні види: позовне провадження, наказне й окреме провадження» [8, с. 64]. Тобто цим вказані вчені та багато інших ототожнили поняття «судочинство» та «провадження».

Російські дослідники у своїх працях для висвітлення понять «судочинство» та «провадження» використовують частіше один термін – «судопроизводство» [11, с. 92]. На нашу думку, недоцільно ототожнювати поняття «судочинство» та «провадження», адже вони мають абсолютно різний характер. Термін «судочинство» використовується для визначення діяльності суду з розгляду та вирішенню цивільних, господарських, кримінальних та інших справ. Тобто поняття «судочинство» є ширшим за поняття «провадження», оскільки останнє позначає сукупність процесуальних дій, що здійснюються безпосередньо в процесі розгляду цивільної справи судом.

Поняття виду провадження в літературі із цивільного процесуального права, як правило, пов'язують із такими ознаками: а) матеріально-правова природа цивільних справ, які розглядаються та вирішуються в суді; б) особливості їх процесуального порядку розгляду й вирішення; в) завдання, які виконуються судом під час їх розгляду та вирішення; г) система взаємопов'язаних цивільних процесуальних прав та обов'язків, цивільних процесуальних дій, які реалізуються їх суб'єктами (судом та учасниками процесу); д) об'єкти, суб'єкти та зміст цивільних процесуальних відносин; е) предмет судової діяльності в кожному виді судочинства та загальні правила юрисдикції [13, с. 102].

О. Ісаєнкова зазначає, що є три критерії, за якими відбувається розмежування проваджень: предмет судового захисту (що захищається), цілі судового захисту (навіщо захищається) і спосіб захисту (як захищається) [7, с. 84].

На думку О. Ісаєнкової, найбільш вдале визначення виду провадження надав П. Єлісейкін, який визначив його як процесуальний порядок розгляду окремої категорії справ, в основі якого лежать обумовлені предметом судової діяльності особливі мета й метод виконання завдань із захисту суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів і який разом із тим підпорядкований загальним правилам цивільного судочинства [7, с. 85].

Г. Осокіна як самостійні критерії диференціації проваджень називає, по-перше, структуру правових зв'язків суб'єктів регулятивних (матеріальних) правовідносин, і по-друге, наявність або відсутність у справі спору про суб'єктивне право [10, с. 63].

Більшість наукової літератури, присвяченої питанням оспорювання рішень третейських судів, було видано до 2011 р., що можна пояснити тим, що лише в 2011 р. до ЦПК України було додано розділ, яким види цивільного судочинства було доповнено провадженням у справах з оскарження рішень третейських судів і видачі виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.

Відповідно до ч. 3 ст. 15 ЦПК України суди розглядають справи в порядку позовного, наказного й окремого провадження. Здавалось би, законодавець чітко висловив позицію щодо кількості видів цивільного судочинства. Проте ч. 4 ст. 15 (внесена в 2011 р.) доповнює це положення тим, що суди розглядають справи про оскарження рішень третейських судів, про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів тощо. Отже, законодавець визначає категорії справ, які розглядаються в особливому, притаманному лише їм порядку та, відповідно, які не можуть бути віднесені до жодного з існуючих видів провадження. Це пов'язано з тим, що провадження в справах про оскарження рішень третейських судів містить низку властивих лише йому ознак разом з ознаками, притаманними іншим провадженням.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки. Вид провадження в цивільному процесі є процесуальним інститутом, тому під час його характеристики не можна використовувати винятково матеріально-правовий критерій оцінки. Під критерієм диференціації проваджень необхідно розуміти їх властивості, ознаки, що характеризують провадження як процесуальний порядок розгляду й вирішення судом цивільних справ. Потрібно визнати множинність критеріїв диференціації проваджень як їх властивостей та ознак, що відрізняють одне провадження від інших. Кожному провадженню повинна відповідати своя процесуальна форма. У межах певного виду провадження суд розглядає й вирішує відповідні групи цивільних справ. Отже, під видом провадження ми пропонуємо розуміти обумовлений предметом судового розгляду відокремлений порядок діяльності суду в межах процесуальної форми з розгляду й вирішення певної категорії цивільних справ.

Провадження з оскарження рішень третейських судів не може бути виокремлено в самостійний, четвертий, вид проваджень за ЦПК України, проте не можна говорити й про те, що воно є частиною наявних трьох видів. Провадження в справах з оскарження рішень третейських судів за процедурою є найбільш наближеним до окремого провадження, адже в ньому відсутній спір про право. У судовому засіданні суд лише з'ясовує наявність або відсутність підстав для скасування рішення третейського суду. Крім того, суд не обмежений доводами заяви про скасування рішення третейського суду. Якщо в ході судового розгляду буде виявлено інші підстави для скасування рішення, ніж ті, що наведені в заяві, суд може скасувати рішення третейського суду за цими підставами.

У цьому контексті також необхідно згадати про поняття стадій цивільного процесу. Стадія цивільного процесу – це визначена в процесуальному законі сукупність процесуальних дій, об'єднаних однією найближчою процесуальною метою [8, с. 63]. До стадій цивільного процесу відносять провадження з перегляду рішень суду першої інстанції. Якщо розглядати третейський розгляд через призму цивільного процесу, то можна прослідкувати чітку паралель і взаємозв'язок їхніх процесуальних форм. Отже, якщо, наприклад, апеляційне провадження вважається стадією цивільного процесу, то провадження в справах про оскарження рішень третейських судів, яке фактично має спільні ознаки з провадженнями з перегляду рішень судів першої інстанції, може бути віднесене до стадій третейського розгляду.

Також виникає питання про достатність визначених підстав для скасування рішень третейських судів. У визначеному ст.389-2 ЦПК України переліку не йдеться про можливість скасування рішення третейського суду на підставі невідповідності його нормам законодавства. І хоча ст. 389-4 визначає, що суд не обмежений доводами заяви про скасування рішення третейського суду, існує посилання на ч.2 ст.389-5, яка містить перелік підстав для скасування. Отже, існує можливість для зловживань третейськими судами своїми повноваженнями та проголошення фактично незаконного рішення. І це не єдиний проблематичний аспект.

Проаналізувавши національне законодавство та літературу з означеного питання, доходимо висновку про критичну необхідність подальшої наукової й законодавчої розробки у сфері державного контролю щодо діяльності третейських судів, адже чинні закони, роз'яснення й узагальнення, що видаються Верховним Судом України та Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, на жаль, не надають достатньої бази для повноцінного, законного й ефективного функціонування самих третейських судів, як наслідок, значно ускладнюється діяльність державних судів, які вимушені виправляти допущені помилки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.
2. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р., № 1701-IV // ВВР України. – 2004. – № 35. – Ст. 412.
3. Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо оскарження рішення третейського суду та видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду : Закон України від 03.02.2011 // ВВР України. – 2011. – № 33. – Ст. 330.
4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди». Узагальнення Верховного Суду України від 11.02.2009 р. // Вісник Верховного суду України. – 2009. – № 10.
5. Вангородська Н.А. Історія розвитку третейських судів в Україні в Х-XVIII ст.ст. / Н.А. Вангородська // Про українське право. – 2008. – Вип. 3. – С. 277-288.
6. Винокурова Л., Рабенко С. Аналіз законодавчих ініціатив щодо правового регулювання оспорювання рішень третейських судів / Л. Винокурова, С. Рабенко // Юридична Україна. – 2011. – № 1 (97). – С. 76-84.
7. Ісаєнкова О.В. Иск в гражданском судопроизводстве : сборник / Демичев А.А., Соловьева Т.В., Ткачева Н.Н. ; под ред. О.В. Исаенковой. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 216 с.
8. Логінов О.А. Цивільний процес України : навч. посіб. / О.А. Логінов, О.О. Штефан. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 361 с.

9. Притика Ю.Д. Проблеми захисту цивільних прав та інтересів у третейському суді : монографія / Ю.Д. Притика – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 636 с.
10. Осокина Г.Л. Гражданский процесс. Общая часть. – Изд. 2-е / Г.Л. Осокина. – М. : Норма : ИНФРА-М, 2008. – 704 с.
11. Осокина Г.Л. О сущности производств по делам об оспаривании решений третейских судов и о выдаче исполнительных листов на принудительное исполнение решений третейских судов / Г.Л. Осокина // Тенденции развития гражданского процессуального права России : сб. науч. ст. СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2008. – С. 69-74.
12. Чернооченко С.І. Цивільний процес : навчальний посібник. – Вид 2-ге, перероб. та доп. / С.І. Чернооченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 472 с.
13. Ясинок М.М. Цивільний процес України : підручник / за заг. ред. д.ю.н., доцента М.М. Ясинка. – К. : Алерта, 2014. – 744 с.

REFERENCES

1. “Civil Procedure Code of Ukraine”, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2004, no. 40-41, 42, art. 492.
2. “On Courts of Arbitration” : Law of Ukraine of 11.05.2004, № 1701-IV, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2004, no. 35, art. 412.
3. “On Amendments to the Civil Procedure Code of Ukraine on appeal against the decision of the court of arbitration and the issuance of the writ to enforce arbitration court judgment” : Law of Ukraine of 03.02.2011, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2011, no. 33, art. 330.
4. “Practice of Application of the Law of Ukraine “On Courts of Arbitration”. Synthesis of the Supreme Court of Ukraine of 11.02.2009”, *Visnyk Verkhovnoho sudu Ukrayiny*, 2009, no. 10.
5. Vangorodska, N.A. (2008), “History of development of arbitration courts in Ukraine in the X-XVIII centuries”, *Pro ukrayinske pravo*, iss. 3, pp. 277-288.
6. Vinokurova, L. and Rabenko, S. (2011), “Analysis of legislative initiatives concerning the legal regulation of challenging decisions of arbitration courts”, *Yurydychna Ukrayina*, no. 1 (97), pp. 76-84.
7. Isaenkova, O.V., Demichev, A.A., Soloveva, T.V. and Tkacheva, N.N. (2009), *Isk v hrazhdanskom sudoproizvodstve : sbornik* [Claim in civil proceedings : collection], Volters Kluver, Moscow, Russia.
8. Lohinov, O.A. and Shtefan, O.O. (2012), *Tsyvilnyi protses Ukrayiny : navch. posib.* [Civil Procedure of Ukraine : teaching guidances], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
9. Prytyka, Yu.D. (2006), *Problemy zakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv u treteyskomu sudi : monohrafiya* [Problems of protection of civil rights and interests in the court of arbitration : monograph], Vydavnychiy Dim «In Yure», Kyiv, Ukraine.
10. Osokina, G.L. (2008), *Hrazhdanskiy protsess. Obshchaya chast* [Civil procedure. General part], Norma : INFRA-M, Moscow, Russia.
11. Osokina, G.L. (2008), “On the essence of proceedings on challenging the decisions of arbitration courts and on issuance of writs to enforce arbitration court judgments”, *Tendentsii razvitiya hrazhdanskoho protsessualnoho prava Rossii : sb. nauch. st.* [Тенденции развития гражданского процессуального права России : сб. науч. ст.], Izd-vo «Yuridicheskiy tsentr Press», Saint Petersburg, 2008, pp. 69-74.
12. Chornoochenko, S.I. (2011), *Tsyvilnyi protses : navchalnyi posibnyk* [Civil procedure : teaching aid], Tsentr navchalnoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
13. Yasinok, M.M. (2014), *Tsyvilnyi protses Ukrayiny : pidruchnyk* [Civil procedure of Ukraine : textbook], Alerta, Kyiv, Ukraine.